

ŠĽABIKAR A PERŠA ČITANKA

pre počatne vichodnoslovenske ľudove školi.

Štebodno zostavil'i vecej šariške učitel'e.

==== Nove vidaňe. ====

☐ Cena 2 koruni. ☐

Ku dostižu v Prešove
vov Siehr-ovim knižkarstve.

KNÍŽKA ŠARIEK DO VÝŠEK
BARDEJOV

Signatúra: *K. J. J.*

Prír. čís.: *847/2*

Každé právo zachováno.

Knižtlačárňa Kósch Ľupča v Prešove. 194.200

ŠĽABIKAR.

PERŠA ČITANKA.

Male literi.

a e i o u

a e i o u

n

on, ni! nu! i-nu, o-na, ne-na.

n

ni! on, no, o-na ne-na, in-u.

m

um, mi, im, u-mu, mi-na.

m

im, mu, um, mi-na, o-na ma
ne-nu.

r

or! o-re, ra-no, mo-re, me-ra.

r

ram, mur, rum, mu-rar, ri-mar,
me-ra,
ma-ri-na me-ra rum.

v

*vi! vo, ve-ri, mer-vi, ve-ro-na,
vi-na, ve-ri-me, va-ri-me.*

V

ver, var! von, vam, nov,
e-va va-ri, re-va,
ma-ri-na ra-no va-ri,
ve-ro-na ve-ri.

l, l'

*il, la, nu-la, mi-la, len, vol,
lev, mli-nar me-le, vo-li,
ve-lo, ma-li va-ri ma-li-ni,
on va-li mur.*

l, ĺ

lov, vol, mal, la-mal, voĭ,
 ve-ĭo vo-li, ma-ĭar ma-ĭo-val,
 na va-la-ĭe ve-ĭo vo-li,
 on lo-vi, ne-na ma ve-ĭo ĭe-nu.

l

bi, u-bi, bi-li, lu-bi, bu-lo,

lu-bim,

ve-lo bu-li na va-la-le,

ne-na lu-bi bi-li-nu,

on lo-vi vi-bi, bab-re.

b

bul, bal, la-ba, bib-li-a,
 be-la-ve, on bul na ba-ĭe,
 ba-ba bi-la e-vu,
 ne-na va-ri-la bob,
 ĭu-bi-me ma-ĭi-ni,
 bel-la ve-ĭo ĭe-nu ma-la,
 ma-ma ĭu-bi e-vu,
 ber vol-nu von.

t, t

to, ten, tam, to, to-var, ver-ta,

tul, u-tu-li, to-te vo-li bi-le,

ber-ta to-tu lu-bi,

*tam-te, te-be, ta-to ver-ta,
te-ra vo-la tu-ti tu-tu!*

t, ě

ti, tu, tuĭ, tu-ĭim,
ta-to ber-tu vo-la,
tam-te tu bu-ĭi,
ta-to bul na va-la-ĭe,
to-to tu be-la-ve,
ĭub ta-tu i ma-mu,
ti-ran ro-bi ro-bo-tu,
te-ra ra-ta, o-ta-va,
vi-ta-me e-vu,
e-va vo-la tu-ti,

d, ě

*od, do, da, dar, dub, ĭud, dom,
dam, rada, veda, obed, lada,
mudra, ĭunda, odmena,
daremne, lod, ěido, drobni,
banda, ĭadoveň.*

d, ě

daň, rod, rad, dol, ĭad, uda,
lada, ĭunda, mame bili dom,
ĭadoveň, dubareň, davno,
darmo, anna bula doma,
anton bul na dube, daniel
dobri bul, banda bila na valaĭe.

h

*ah, oh, he, hi, hura, moh,
had, huba, hallo, truna,
mudra hanna, labda, het,
vaha, holub, duha na nebe,
holub na dube.*

h

aha, oho, ruh, hura, muha,
hiba, hutor, hori, anna mudra,
imre dobri, hori dub,
na dome, bunda mala,
batoh, baran ma rohi,
heřena hotuje obed, huba
na dube, bubňar ma buben.

k

*ka; ko, ik, kura, kohut, krok,
kvet, kuba, mak, kata,
konar, kotna, kantor, muka,
kuna, luka, ruka, kolek, kolo,
kolovrat, komin, komora,
oblak, turek, tokar, kartka.*

k

kura, kohut, matka, katka,
mirko, komar, kave, muka,
klatka, marka, kmoter, kantor,
kuna, ma muki katka?
matka kuri hova, kura krakori,
bila krava, vre!

C

*ic, uccu, cica cuker, car, korec,
cirkev, vraca, cale, cink, kucik,
citron, marec, ruca, bili cuker
dobri, cena, cent, druzi, treci,
citera.*

C

cica, mica, kukurica,
cetka katka, cintir, matka,
cecilia, bocan, citron,
kuhar cuker bere, cmar dobri,
katka mala, kantar, kohut a i
kura mece, cilka mece na ulici.

Z

*za, zo, ze, zuxa, roza, zox, bez,
zabral, zahrada, zakaz,
zakon, zamek, ukaz, zaraz,
mraz, zamaz, zavrat, zlato,
zoltan, teraz zamek zobral.*

Z

zo, roz, rozum, raz, dva, tri!
pozdrav, naraz, mraz,
zakon, koza, zamek, kozla,
zlato, zdrave zubi ma,
rezeda, muzika, zaraz,
zobak, obraz.

s

su, so, sad, sen, sin, sila, slovo,
sir, scena, strom, tresk, usta,
tluste, vlas, zastava, bistra
cesta, mesto, ista, deska,
miska, hlas, klaski.

S

su, so, usta, sad, krasa,
slovo, slava, laska, kerst,
sin, most, sto, zastava, sen,
sir, ohlas, osel, sova, skala,
storaz, stava, stavil osla,
slaba slama, sudca, samko.

j

ej, ej, juj, ja, hej, haj, joj,
jak, jama, jan, jar, jarec,
jurmak, jarmo, jest, jastrab,
javor, jeden, jednak, maj,
loj, obuj.

j

ja, hej, jej, joj, maj, jest,
jutre, jama, loj, jan,
kraj, jurmak, moja mama,
anna i jan maju hubi,
vol ma jarmo na karku,
jar je mila, jurko je slabi,
jaka matka, taka katka.

p

*pu, pan, pes, pirko, pluh,
pokoj, pohan, ponos, potok,
papier.*

p

pop, peter, pavel, pan,
paprika, poloha, pipku ma,
papier bili, mudri kaplan,
na potoku voda,
hrubi porvaz, paulina pere,
bardiov, sebinov,
duha vodu pije.

g

*gaga, gejza, giza, gabriel,
gazda, gagor, gamba, ganek,
grobian, cigan, glob, grek,
gunar, guma.*

g

gejza i giza doma pracuju,
gazda ore, gabriel pirko pita,
regina ruki umiva,
agnes i adam domu idu,
gunar gaga, muka, bila,
andrej ma bili kalap,
pan boh dobri,
goliat bul mocni.

f

fu, fedor, Frida, figa, fura,
 fabrika, tarifa, futro, fara,
 fialka, figura, furma, franc,
 francuz, fundament, furik.

f

funt, fajka, kaftan, farbar,
 kamfor, ferko furikuje,
 جوزefa uceka, kefa, futro,
 cukrova fabrika, mala fialka,
 fajka nova tajtikova,
 mala fura, farar biva na fare.

č

ča! čas, čolo, čakov, oči, meč,
 mačka, kačka, lača, hanca,
 cerpe, mučka, kolač, mocar,
 čaj, ručka, kučka, pirečko, koč.

č

ča, ho! mačka, lačna, bila,
 čarna, červena, ostri meč,
 cetka pije čaj,
 marta ma kolač,
 ferko kupel čiriz, duje viter,
 anna zjedla večeru,
 kačka vodu pije, kačur.

š

ši, še, šeje, jaško, moško, šidlo,
 šal, šalka, maškara, duša,
 šina, šalamon, šamšon, paša,
 mašina, kaša, škola, loška.

Š

aš, pišta, puška, muška,
 hruška, pošta, loška, krištof,
 maš, škatulka, škoda, emma,
 ferko, štefan, šopa je dluha,
 šedla, muška, kačka šapči,
 šabla, košula, šalata.

ž

až, že, žup, žila, žaloba, žaba,
 blažej, žito, život, žobrak, muž,
 nožik, každy žiž hlavu ma,
 možar, alžbeta, ruža, žandar.

Ž

žak, žalar, žito, tuži, žal,
 roza ma šumnu ružu,
 žena obid vari, bože naš,
 daj nam dobri čas,
 stari človek, žobrak žobre,
 žaba, čižmar čižmi šije.

ň

koň, baňa, ňema, maňa,
 mňiška, meňi, šviňa, peňeži,
 ňe pušči, andrej miňa koňe,
 mitník, haňba, buran, skriňa,
 gardiňa, daň.

ň

ňeš, maňa, haňa, žofa, verona, jozef,
 toňo, maňa meňi peňeži, janko koňe
 paše, šviňe kviča, dlaň, kaňa, paňi,
 praňe, mam drobne peňeži, pivo še
 peňi, ľeňivi ňeľubi robotu.

dz, dž

dzedo, vodzi, kudzel, ľudze,
 nudza, predze, cudze, dzecko,
 hodzi, ňedzela, budzin, džad,
 zobudz, dzivka, vordzeluje,
 zavadz, dzedzina, findža,
 džura, landža.

dz, dž

dzedo, cudze dzecko, matka predze
 na kudzel'i, ňedzela je svati dzeň,
 cudze veci ňerušaj! miško budzi
 rano brata, dzura v pjesku džuru
 hrebe, cali dzeň pada diždž, davno
 landža zbroj bul, i kopiju ju nazival'i,
 dzivče rozbilo findžu.

ch

*chlapec, chleeb, chram, chvala,
chudba, chvíla, chcem, mech,
chalupa, mechir, nechce,
nochce, pazucha, chotar.*

ch

chl'eb je smačni, chram je dom boži,
chvalu bohu dajme, chvíla je pekna,
chalupa je mali dom, chlop něše
mech na pl'ecu, na chotaru stoji križ,
chlapci s mechurinu še bavja, ně-
cerp dluhe nochce! škol'are pod
pazuchu něšu kňižki do školi, picha
je vel'ki hrich.

DRUHA ČASTKA.**Vel'ke l'iteri.***a A*

*Anton, Abraham, Azia,
Afrika, Amerika, Abel
Anna, Albina, Alibeta,
Angela, Adam bul persi
človek na švetce.*

a A

Abel obetu konal. Amerika je jedna
častka žemi. Angela je šestra Alojzova.
Arad je mesto. Aňi kura darmo ně-
hřebe. Aňi bil'ka bez vetra še nepřohně.
Ach šicko l'em tak, jak može, oslavuje tebe Bože!

n N, ň Ň, m M

*Napoleon, Norbert, Noe,
Narcis, Nitra, Mikolaj,
Michal, Maria, Martha,
Mačka mravci.*

n N, ň Ň, m M

Nikodem je dobri človek. Noe zos
každej džvirini po pare zebrał do
korabu. Ňitra je šumne mesto. Mačku
v mechu kupuje! Mudri človek i
sušedov dom od ohňa ratuje.

Ňemec vreščí, haluš treščí.

Ňe šicko zlato, co še bl'iščí.

v V, u U

*Verona, Vendel, Vincenc,
Viktor, Urban, Ulka,
Ungvar je mesto,
Vadri dobre a doma najlepši.*

v V, u U

Vecej oči, vecej vidza. Vitaj, vitaj
krasni maj, vabi nas žel'eni haj.
Učeni ňezpadol z ňeba. Učce še
mojo dzeci dobre, budzece ščeš'ive
i mudre! Usta zaviraj a oči otviraj!
Už je pozdze, mili drozdze!

c C, ě Č, ch Ch

*Cecilia, Carne moro, Chleeb
sebe sanuj! Ciprian i Cyrill
vjedno hodza do školi Čicha
voda brehi mi je, Čistota je
pol života.*

c C, ě Č, ch Ch

Čistota sluši celu i duši. Časom
šicko še premeňi. Chudoba ñe haňba.

Co oči vidza, ruki ñezohabja.

Chlapci budzme vešele!

Cena života, je rozum a ròbota.

o O

*Ondrej, Olga, Otto, Oktober,
Ottilia, Ostrovjani, Ottokar,
Ohnivi diždž xpalit dva
mesta.*

o O

Abel obetoval jedneho barana.
Obecunka šal'nemu radosc. Obraz
otca v uctivosci trimaj! Opovaž, ta
vihraš! Otavu v ješeňi suša. Ondreju,
na tebe olovo l'uju. Opice štiri ruki
maju. Oko je oblak duši.

*Oče naš! chtori ši na ñebe,
Ošvec še meno tvoje!*

g G, e E

Gabriel, Gabriella, Erza,
Gregor, Gaspar, Gizella,
Eva, Elias, Emma, Erwin,
Ester, Gedeon.

g G, e E

Gabriel bul dobri gazda. Gazdovstvo
bohatstvo. Giraltovec. Eva bula perša
žena. Ebenovo drevo je najčežše.
Gusti ma šumne pismo. Europa je
častka žemi. Eliaš bul glavni prorok.
Ešči žije pan naš na ňebe.

*Ej! v l'ece, v l'ece slunko horuce,
Pasla Verona volki na luce.*

z Z, ž Ž

Zuzanna, Zigmund,
Zacharias, Zborova,
Zupčan, Zofia, Zli človek
zle učinkuje, Z malej vodi
male ribi, Zub za zub.

z Z, ž Ž

Za hurami, za l'esami, tam vojaci
vandruju. Zhinaj bučka za mal'učka.
Mirni život je najl'epši l'ek. Zajaček
mali rad hriže kapustu.

*Zocali brezu, už ju vežu,
Už našu chlapci ňepo'ežu.*

i I, j J, h H

*Imrich, Julia, Ivan,
Jakub, Jozef, Ignac,
Jeremias, Ida, Henrik,
Helena, Hubert, Jan.*

i I, j J, h H

Jak robíš, tak maš. Jaki otcec, taki sin.
Jaki ml'inar, taki ml'in. Jake drevo,
taki kl'in. Ivan piše a Julia riše. Hrob
každeho čeka. Chto drobne pežeži
ňesanuje, ta še hrubich ňedožije.

*Jozef bul pestun Ježiša.
Ježiš bul naš vikupitel.*

k K

*Katarina, Kažimir,
Katka, Konrad, Karol,
Košice velke mesto,
Kendzice sumni valal,
Kalman bul mudri kral.*

k K

Ke'lo kraje, tel'o obiçaje. Kdze še
dobre vodzi, tam še rado hodzi.
Koň ma štiri nohi a predci še pod-
špoci. Kto za mali dar je ňevdzečni,
vekši ňezasluži.

*Koňičku naš, koňičku naš,
sam ši vždi v maštal'ni, jak že še maš?
Chlapčik moj miłeni, dobre še mam,
za obed a večar oves hrubkam.*

Šarišské múzeum
BARDEJOV

t T, t T, f F

*Titus, Tomaš, Terexia,
Tekla, Tobias, Timotej,
Franc, Filip, Fedor,
Franciška,
Tatri su velke huri,
Fiume je vivjazne mesto.*

t T, t T, f F

Tak poveda svati Tomaš, chto bere
pežeži, ten placi oldomaš. Tam, dze
ňet poradku, idze všicko do upadku.
Tvarde drevo, tvardi kl'in. Fajka už
velo l'udzom stodoli vipal'ila.

Fiala, fiala, kebi ši še prijala!

s S, š Š

*Samuel, Salamon, Sara,
Sidonia, Silvester, Stefan,
Simon, Sebes, Sekčov še do
Torisi vleva, Tobinou je
mesto, Skoda tam krasi, dze
še rozum űehlaši.*

s S, š Š

Suche drevo dobre hori. Stavaj hore
Hančo, l'ebo budzeš bita. Svati Štefan
bul perši kral' uherski. Šedzi paňi v
kračku, v žel'enim kabatku. Šidzmo-
hradská je pekni kraj.

*Šeje baba mučku,
V želenim klobučku.*

l L, l Ľ

Lukač, Ludmila, Leopold,
Ladislav, Lubotin, Levoča,
Luca, Lehka praca ňebiva
tervaca, Lenuch i pod strechu
zmokne, Lacne meso, zla
polivka.

l L, ĺ Ľ

Laska, lasku budzi. Ľvoča je veľke
odpustne mesco. Ľepši daco znac,
jako veľo mac. Ľepša doma skibka
chl'eba, jako indzej huš pečena. Ľev
najmocnejši džvir. Lelija je znak
čistoti.

p P, b B, r R

Peter, Pavel, Bartolomej,
Barbara, Roxa, Rudolf
Robert, Rebeka, Regina
Paulina, Pan Boh je naš
otcec ňebeski.

p P, b B, r R

Pomali ovečki hore rubaňami. Bl'ížša
košul'a, jak kabat. Remeslo ma zlate
dno. Budapešt je hlavne mesto.
Prešov je hlavne mesto Šarišskej.
Rak vo vodze biva. Ruka ruku umiva.
Raj bul pekna zahrada.

Boh ei na to šerdcu dal,
Abiš jeho miloval!

d D, ḋ Ḋ, dz Ḋz, ḋz Ḋz

*David, Demeter, Dxuro,
 Detva je mesto, Delrecin,
 Dorota, Duna, Drava,
 Dobra rada stoji groš.*

**d D, ḋ Ḋ, dz Ḋz,
 ḋz Ḋz**

Dub ma tvrde drevo. Daj pozor na zadne kol'esa. Dobro slovo, dobre mesco najdze. Dolu dol'inu ceče voda bistra. Dzekovac mame Bohu za jeho dar. Džada ňevišmivaj.

*Čij to domček na tim veršku?
 Pujzem doňho pri mešačku!*

z Z, ž Ž

*Zacharias, Zeno, Zofia,
 Zigmund, Zuzanna,
 Zhinaj bučka za malučka!
 Žila želina ňerada vihine,
 Želene šlivki ňejedz!*

z Z, ž Ž

Za hurami, za l'esami, tam je moja domovina. Žima u nas hñed štiri mešace terva. Život človeka na žemi je lem kratki. Zahučel'i huri, zahučel'i l'esi.

*Hojže, hojže bača moj!
 Tebe skurka a mñe loj.*

qu Q, y Y, x X

Quirites (čitaj: Kvirites)

Young („ Jung)

Xerxes („ Kserkses)

Male l'iteri.

a, b, c, č, d, d', dz, dž, e, f, g, h,
 a, b, c, č, d, d', dz, dž, e, f, g, h,
 ch, i, j, k, l, l', m, n, ň, o, p,
 ch, i, j, k, l, l', m, n, ň, o, p,
 r, s, š, t, t', u, v, x, ž, qu, y, x.
 r, s, š, t, t', u, v, z, ž, qu, y, x.

TRECA ČASTKA.

Samohlaski:

a, e, i, o, u,
 a, e, i, o, u.

Spoluhlaski menovane:

b^e, c^e, d^e, d'^e, dz^e, dž^e, f^e, g^e, h^a, ch^a,
 j^e, k^a, l^e, l'^e, m^e, n^e, ň^e, p^e, r^e, s^e, š^e, t^e,
 t'^e, v^e, z^e, ž^e.

Vel'ke l'iteri:

A, B, C, Č, D, Ď, Dz, Dž,
 A, B, C, Č, D, Ď, Dz, Dž,
 E, F, G, H, Ch, I, J, K,
 E, F, G, H, Ch, I, J, K,
 L, Ľ, M, N, Ň, O, P, R,
 L, Ľ, M, N, Ň, O, P, R,
 S, Š, T, Ť, U, V, Q, Y, Z, Ž,
 S, Š, T, Ť, U, V, Q, Y, Z, Ž.

ČITANKA.

PERŠA ČASTKA.

Rozpravki.

1. Vil'k a liška.

Vilk spadnul do jami a liška to vidzela. I začala ho višmevac. „Fuj! — jaki ši sprosti, ked ši aňi ňevidzel, že tota jama je pasc pre tebe. Mňe bi še to isce ňestalo!“ — Od radosci začala skakac okolo doľini a vidrižňala še vilkovi. Potim aľe, jak tak skače, noha še jej pošliskla' a ona fuk! tiž bula v jame.

Po šmichu plač biva. — Chto pod kim dolki kope, sam do ňich spadňe.

2. Čvirček a braveňec.

Tvarda žima bula. Poľo šňih zakrival. Čvirček ňemal co jesc. Vlece, ked hojňe bulo všickeho, ňepomišleľ na žimu. Preto mušeľ teraz hladovac.

Pošol ku bravencovi pitac, abi mu dal kus stravi, bo dobre ňezhiňe od hladu.

— A preco ši ňezbiral v lece?

— ňestarčil som!

— Cože ši robel?

— Hral a špival som po švece.

— Daremňiku, ked ši v lece hral a spival, možeš v žime tancovac! — odpovedzel bravec a odehnal čvirčka.

Chto v lece ňerad pracuje, v žime še s hladom pasuje.

3. Klaski, burañ a kukoľ.

„Ale sce vi ľem naňichodne želini!“ — povedali klaski ku kukoľu a burañu. — „ňedonašace žadneho užitku a pri tim sce nam ku potupe, a gazdovi ku pohoršeňu. Naco ľem vas Pan Boh stvoreľ!“

„Pravdu mace — odpoveda burañ poňižeňe — mi gazdovi ňedonašame žadneho užitku, aľe nas preto stvoril Pan Boh, žebi sme vašu smutnu jednotvarnosc z kvetom našim okrašili.

4. Liška a hrozno.

Liška išla hledac daco na zubi. Naraz prišla do jedneho vinohradu, v ktorim polno bulo krasneho hrozna. Ľemže firtki hroznovo bars

visoko višeli. Liška dlugo obhadzala do okola a rozmišľala, jak bi mohla dostac kus hrözna. Podskakovala, ale darmo, do hrozna ňedošahla. Vidzeli to vtački, začali lišku višmivac. Liška še bars zahaňbila a ku hroznu tak prehvarala: „No vera — povedala — či bi še mi chcelo takeho kvašneho hrozna!“ a s tim višla zo zahradi.

5. Kura i holub.

Gazda sušil na poňve precudzenu pšeniču. Prišla na poňvu kura, hrebala a kupala še v pšeniči.

„Ozdaj, paňi cetka“, pita še jej holub, „co narabjace s hrebaňom, však bi sce z tej hotovej pšeniči najkrajše zarenka i bez hrebaňa zbirac mohli.“

„Hja, mili sinku“, odpovedala kura „ja som tak priviknuta ku praci, že mi bez nej aňi v najvekšej hojnosci jedlo dobre ňepadňe.“

6. Pastirik.

Pastirik lem zo žartu často klamal ludzi, kričel, abi prišli na pomoc, bo vilka vidzi. Ked še ludze zbehli, višmjali jich, že še mu podarilo jich oklamac.

Raz ale zaisce prišol vilk. Chlapec kričel a na rati volal, lemže v tedi už mu ňichto ňeveril. Lem mertveho doňešli ho ku maceri.

Ciganovi, i ked pravdu hvari, še ňeveri.

7. Naduta žaba.

V jednej mlaki žila jedna žaba, a bars dobre še jej tam vodzilo. Raz zbači jedneho vola, htori še v sušedstve pri močari pasol. I rekla sama ku sebe: „Preco som ja menša, jak ten sprosti vol! Ma štiri nohi, jak ja. Ma dva oči, jak ja. Skakac znam ja lepši, jak on. Tak mišľim, že ked še dakus povicahujem, ešči vekša budzem od ňeho. Začne še tehda vicahovac, a pita še od tamtič žaboch:

„Či som už tak velka, jak ten vol?“

„Aňi chiru!“ odpovedali žabi zo šmichom. To ju tim lepši hňevalo.

Teraz še už i nadula, jak lem vladala. I kus vekša še stala, ale preto lem žaba ostala. Zaš še pita žaboch:

„Či som už tak velka, jak ten vol?“

Ale žabi ju zaš višmjali. Nazloscena še ešči lepši a lepši naduvala, až še koňečne rozpučila.

8. Koza v liščeji dziri.

Bula koza rohata, do pol boka obrata; ucekala hurami a krila še dzirami; Lišču dziru zbačila a hňed do ňej še skrila. Pridze z poľa liščka, a co vidzi kmotrička? Koza v liščim barlohu, takto straši stonohu:

*„Ja som koza rohata,
do pol boka obdarta;
lupu-cupu z noškami,
prebijem ce z roškami!“*

Liška hňetka uceka, a po huroch narika, postretnul ju viľčisko, ten veľiki džvirisko.

Preco plačeš, lišečko, moja mila kmotričko?

„Ach, už preto tak plačem, preto v strachu sem skačem: čudne džvire v dzire mam, moci vihnae ho ňemam“.

Viľček-braček zavije, liška uši zakrije: „Podz ja ci ho vižeňem, ja mu zubi vibijem! — Pred barlohom vov hňeve viľček-braček zareve:

*„Kto ši džvire
v ľiščej dzire?“*

Koza zdupči z nohami, až to zhuči hurami:

*„Ja som koza rohata,
do pol boka obdarta;
lupu-cupu z noškami,
prebijem ce z roškami!“*

Viľčka hruza objala, liška ho už ňehala, — beži za ňu hrudami, šicke kviľa stranami, — a tu Macko: „tu v pravdze, co že vam je veraže? Liška s plačom odpovje, že ma v dzire chto ho vje?

„Ňič še ňeboj, ja mu dam, ja mu amen zadudam!“

Macko k dzire priskoči, hroznim hlasom zariči:

*„Kto ši džvire
v ľiščej dzire?“*

Koza zdupči z nohami, až to zhuči hurami:

*„Ja som koza rohata,
do pol boka obdarta;
lupu-cupu z noškami,
prebijem ce z roškami!“*

Macko v strachu vežme še: te dva su už pri leše; i on da še za ňima, za ritirmi bidnima. A keď jich už dohoňil, štiri solzi viroňil — všicke trojo plakali, čudne džvire preklali.

Již jich stretňe plačucich, veľkim žalom stojacich; i pita še: ta vi joj! prehrali sce veľki boj?

Liška šumňe rozloži, co ju šcesce kinoži, Jiža-biža: či ľem tak? hňed viľ'eci z dziri vtak. Viľ'k a ľiška: hihaju, a še za bruh lapaju. — Jiža-biža višmeju, a plač šmehom pol'eju.

„No ľem, uctu hal'eňe“ povedal již šmel'eňe, „a ja vam to zaiscim, že ten barloch vičiscim!“

Již zavola pred dziru, z calkom cichu maňiru:

*„Kto ši džvire
v ľiščej dzire?“*

Koza hrozňe zduboce, a z jiža še rehoce:

*„Ja som koza rohata,
do pol boka obdarta;“*

*lupu-cupu z noškami,
prebijem ce z roškami!*

A tu jižek bidaček, nacahňe svoj ripaček:

*„A ja som již
prebijem ce tiž!“*

Zakuľa še do dziri a ku kože zameri, obdartehe do boku, šticha kozu vo skoku. Koza v bol'u za beči a von z dziri viskoči, vilček piski rozhňapi — milu kozu rozdrapi. — Potom bula hoscina — prevešela hodzina! Vilčko kozu podzel'il: Macko krev si vicedzil, meso sebe prisvojil, tim dvom kosci vihodzil.

9. Dobra rada od vrabl'a.

Stalo še, že dzive holubi na verhu jednej sosni hňezdo robili. Liška obačila, že v hňezdze su mlade holubki. Krikom volala na holubi: Duškom mi dolu zrucce jedneho holubka, inakši viležem na strom a spustošim vam všicke holubki spolu i s hňezdom!

Holubi še nafekali a ňeznali aňi co sebe maju počac. Konečne zrucili na žem jedneho holubka, s kterim liška i hňed odskočila.

Ked už liška odešla, vrabel viučil holubi, a to hutoril: „Ked še hamišna liška navraci,

ňič jej vecej ňedajce, ale povedce jej to: Našo holubki su tu v hňezdze, podz hore, ked maš šmelosci!“

Jak nazad prišla liška, holubi jej ňedaľi nič. Liška hňed porozumila, že jim na blizkim konaru šedzaci vrabel dal radi. Na ňeho obracila svoj zrak a rozmišľala, jakbi ho mohla oklamac? „Preči sce vi ptački lem šľebodne džvirata — povedzela ona — tam zalecice, kdze lem še vam pači. Lem to je škoda, že še v žime ňemožece zachraňic pred vetrom a mrazom.“

„To nič ňerobi! — odpovedzel seabedomi vrabel — ked z prava fuka viter, pod ľeve skridlo vopchame sebe hlavu; a ked z ľeva, vtedi pod prave skridlo. Tak sme ochraňene i od vetra, i od mrazu.“ Ešče vecej pľetol vrabel, ale liška mu skočila do reči: „Pri visoko šedziš, ňerozumim co hvariš, lebo som hlucha, podz bližej!“

Vrabel zľecel ku liške. Teraz še ho liška opitala: „Jakbi ši urobil, kedbi viter dul zos pravej strani?“

„Takto!“ — povedal vrabel — a pod skridlo vopchal hlavku. Liška chitro chlapla a zjedla vrabla.

10. Co poveda lastuvečka?

Bul raz jeden mali chlapčik. Prave teli, jak pesc. Ozdaj ešči i menši. Predči to žadal od matki, abi mu teli falat mesa dala, keři sebe otcec z miski vžal. Matka mu odpovedzela:

— Ti ši ešči mali chlapčik. Kedbi ši teło jedol, jak tvoj tatko, vera bi ši še pochorel.

Minuli časi. Raz, prave v čas obeda, šedla na oblak jedna lastuvečka.

— Čičiri, čičiri, — čvirči lastuvečka.

Pita še chlapčik otca:

— Lubi otče, co to čvirika lastuvečka?

Odpovedzel otcec:

— To čvirika, mili sinku, že: malemu malo, velkemu veło. Bo ked mali veło žada, aňi mali ňezasluži!

Chlapec to ňeporozumel. Z novu še ho pita:

— Co čvirika, lubi tatku?

— To čvirika, mili sinku, že malemu chlapecu mali falat mesa, velkemu velki falat mesa. Ked male dzecko velki falat žada, aňi malo ňezasluži.

Chlapčik teraz už porozumel reč lastuvečki. Vecej už ňežadal veło mesa.

DRUHA ČASTKA.

Veršiki.

1. Jak še mame v škol'e spravovac?

Šedzme cicho, pozor dajme,
 Ňešantujme, ňešeptajme,
 Učme še, a odpovedz
 Na otazku dajme hňet.

2. Pčolka.

Vidziš tu pčoličku?
 Ona vždi pracuje,
 Od rana do noci
 Vosk a med hotuje.

Veźmi sebe prikľad:
 Uč še, pracuj pilňe,
 Budze ce Hospodin
 Žehnac ňeomilňe!

3. Pišeň mal'učkich.

*Mi sme dzeci mal'učke,
 Jak kviteček utl'učke:
 Radzi hrame a špivame,
 Rádzi vel'o rozpravjame,
 Preto, že sme mal'učke.*

Šarišské múzeum
 BARDEJOV

*Dokel' matka, tatiček,
Kraju dzecom chl'ebiček,
Oj, to su te časi zlate,
Jake vi včil dzeci, mace.
Dzekujce za chl'ebiček!*

4. Jaňikov koňik.

Mam ja koňika maľovaneho —
Dal som dvojheľer cali za ňeho.

Namesto chvosta ma piščalečku,
Ňezere oves, Ňezere šečku.

Ňikdi Ňehrebe, aňi Ňekope,
Vodzičku v žime, v lece Ňeslope.

Takeho koňa može každy mac,
Lebo bez utrat da še vichovac.

5. Co mame v škol'e.

V škole mame stolice,
Stol, stol'ičku, lavice,
Pec, oblaki a dzvere,
Tabl'ičku a papire.

Krejdu, grifl'e, tabul'ki,
Na rachovaňe kul'ki,
Šlabikare čitanki,
Pira, ručki, pisanki.

I obrazi na scenoch,
Kdze nas uči o džviroch
Pan učitel' rozpravjac,
Božu lasku poznavac.

6. Vikrutni chlapec.

*Hm! Hm! Finkal chlapec maznave
A škrabal še na lavici po hlave.*

Co ci, Samko?

Jedol bi som, mamko!

Chceš vajco? Hm! To mi malo.

Chceš dva tehda? Hm! To mi mnoho.

Odfrinkoval chlapec s plačom,

Co dostal potom? — S korbačom.

7. Baranček.

Vidziš teho barančeka.

Jaki je biľučki?

Hlavku ma vše ustrojenu,

Kožušek čistučki.

Rano vindze von na pašu,

Cichi je cali čas,

A večerkom tak cichučko

Vraci še domu zaš.

Budz aj ti vždi tak čistotni

Cichi, všiekim mili,

Abi ce tak všieke Judze

Lubiľi, chvaliľi.

8. Pošta.

Trubi, trubi, vešeli poštarik,
 Trubi, trubi, už idze k nam.
 Ma vranne koňiki, dva predne broňiki:
 Veže, veže veľo ľist k nam.

9. Mlinček.

V cichej dol'inke jarček bul'boce,
 Pri ňim tam milo mlinček hurkoce.

Vodzička pada zo žľabka dolu,
 Kruci kol'esko s kamenkom spolu.

A na kamenku zarno še zmeľ'a,
 Pada mučička dolu z pitel'a.

A tu mučičku vežme mamička,
 Abi napekla doma chl'ebička.

A tim chl'ebičkom podzeľ'i dzeci,
 Bi jej zratal'i k radosci všeci.

10. Pil'na Haňička.

Ked ňebulo mamički,
 Uchicila nožňički,
 Striha pil'no, budze šic,
 Ihlu ma i bilu ňit.

11. Hra a škola.

„Hej, čekajce, — kričel Samko —

Idzem s vami i ja!“

Ked vidzel, že chlapci beža

Ihrac še do haja.

„Ale rano, ked volali:

„Podz Samku do školi!“

„Lem vi idce, ja ňemožem.

Ach, mňe hlava boľi!“

12. Nožňice.

Mamička mi sice hvari:

„Nožňice mi ňešmiš vžac,

L'ebo štichňeš še do ruki,

Potom budzeš narikac!“

„Ale ja som mudri chlapik, —

Však už chodzim do školi, —

Co bi som še to mal štichnuc

Ked znam, že to ver' boľi.

*

Nožňice vžal, — štichnul rucku, —

Dostal viprask na priučku!

Šarčákův ústav
 BARDOLIV

13. Chrušč.

Vokol stromu l'etal
Mali chrušč na pol'i,
Co ked vidzel Jaňik,
Hňed še tam pritmol'i.

Zosňime kalapček,
Chrušča chitro chici,
Jeho malu nožku
Povjaže do nitki.

Mali chrušč od bol'u
Šmara še a l'eta,
Temuto še ceši,
Ňezdarne to dzieca!

Ňetrapce džvirata,
To je vel'ka vina,
Lebo vas Ňemiňe
Trest od Hospodina!

14. Užitečnosť domašnich džvirat.

Od kravički ml'eko chuci,
Z Ňeho mamka maslo mucí;
Z vola mame hovedzinu;
Bravoch tuča na slaňinu;
Koň nam vozi, sanki caha,
V pol'nej praci nam pomaha;
Pes ochraňi domi naše,
Dvori, stajňe i salaše;
Volnu dava koza, ovca;
Kuri vajca až do korca;
Pire huši, — a holubi
Pre jich meso každi l'ubi.
A tak všicko, co chovame,
L'em k užitku svojmu mame.

15. Chlapec a osel.

„Ach, jake maš dluhe uši!“ —
Povje chlapec ku oslovi. —
„Ale tebe to prisluši,
Tak vel'kemu gluptakovi!“

— Uši mojo — hvari osol —
Su od Boha, jako tvoje;
Že som glupi? — ach, však vel'o
Skonči školu a glupi je!

16. Šarkaň.

Šarkaň Ieci, šarkaň Ieci!
Za Ňim chlapci, za Ňim dzeci!
A chlapci še harňu von,
Vikrikuju, robja shon.

Ten, co ho ma na špagace,
Po halužoch a po blace,
Po prekopoch sem a ta
Beži ošľep do šveta.

V tim še mu noha pošľižňe
Šarkaň mu z ruki vismikňe,
A na mesto špagata
Polne ruki ma blata!

17. Miška.

Mala miška Perše kuka,
pekne zciška potom dnuka
z dzirki kukla, šmelo vcahne,
či mal'inki na slaňinku
kus slaňinku lakocinku
bi ňesuchla. zubkom šahne.

A pri dzirke V tim coš pukne! —
hned pri scenke Miška kukne:
pasca mala co je? kdze je?
so slaňinku Ach! miščička,
lakocinku lakotňička
prave stala. vera žle je!

Miška čiha, Darmo hopkaš,
nosček dzviha darmo dropkaš —
obskakuje, už ši ti tam!
až še šmel'e znaj, pažrava:
k pasci v cal'e tak še stava
približuje. lakotňicam!!

18. Co robja džvirata?

Miška pišči, mačka mravči,
Vil'k zavija a pes havči,
Koň rehoce, krava buči,
Somar chiha a vol riči,
Jahňa beka, ovca buči,
Koža meka, cel'e bleči,
Medzvec brumči a l'ev riči,
Šviňa gruňi, praše kviči,
Žaba kurči, vrana kvaka,
Kvočka kvoka, kodkodaka;
Prepelica potpolika,
Kohut sebe kukurika,
Šikorka zaš činčeruje,
A pipiška pipiškuje,
Pinka penka a peňika,
A škovranek škoverl'ika;
Huš gaga a co rapoce?
Lastovka sebe ščeboce.
I slaviček zašvehol'i,
Ked ho serdečko zabol'i.
Ach, všicko tak, jako može,
Oslavuje tebe Bože!

TRECA CASTKA.

Modlitbi.

1. Rano.

Už tmavu noc dzeň zapudzil,
Ja som še zdravi prebudzil;
Za to ci Bože chvalu vzdavam,
A rano k tebe še utikam:
Chraň me, a všicku tento dzeň
Odvrac odo mne prociveň! Amen!

2. Večar.

Krisce Paňe!
Poručam še tvej ochraňe,
Daj mi tvich vernich and'eloch,
Dokel' špim, za strážitel'och! Amen!

3. Pred jedzeňom.

O, Bože, co nam všicko dávaš,
Pokerm a napoj požehnaš,
Požehnac rač nam dari teto
Lebo bez teba užitku ňeto. Amen!

4. Po jedzeňu.

Bože! Tiš nas rozličnimi
Zaš nasicil darmi svimi;
Za to mi tvej veľebnosci
Chvalu vzdavame z vdzečnosci.
Amen!

OBŠAH.

ŠĽABIKAR.

	Strana
Perša časťka.	
Male l'iteri	3
Druha časťka.	
Vel'ke l'iteri	25
Trecia časťka.	
Podzel'eňe l'iteroch	41

ČITANKA

	Strana
<i>Rozpravki</i> Perša časťka.	
1. Vlk a ľiška (Heribert Ertl)	42
2. Čivček a dravec (Heribert Ertl)	42
3. Klasi, buran a kukol' (H. Ertl)	43
4. Liška a hrozno (H. Ertl)	43
5. Hran a holub (H. Ertl)	44
6. Pastierik, „Slovenske rozpravki“	44
7. Našuta žaba (H. Ertl)	45
8. Kana v ľiškej dziri, „Priatel dietok“	45
9. Dobra rada od vrab'a (H. Ertl)	48
10. Co povieda lasturka	50